

čič Peršin donosi izdašan popis autora koji su svojim intelektualnim naporima i društvenim djelovanjem gradili personalističku misao u Sloveniji, a naslov je priloga *Personalizam kod Slovenaca* (str. 279–288). Posljednji prilog donosi Božidar Brezinščak Bagola pod naslovom *Zapisi uz prevodenje izabranih eseja Petra Kovačiča Peršina, suvremenog slovenskog personalista* (str. 289–299), opisujući urednički i prevoditeljski angažman oko Peršinovih eseja koji ukazuju na istinsku vrijednost čovjeka suočenu s totalitarnim ideologijama i utilitarističkim pretpostavkama kapitalizma.

Zaključno možemo istaknuti kako zbornik zbog svojih mnogobrojnih tema i širokoga formalnoga vidika pod kojim su obrađene personalističke ideje predstavlja veliki doprinos svim studentima, ali i angažiranim stručnjacima koji su zainteresirani za proučavanje personalističke tradicije, koja svakako zaslužuje istaknutiji položaj u hrvatskom intelektualnom nasljeđu. Vrijedno je napomenuti kako zbornik prilaže dokaz o raširenosti personalističke misli, koja je intelektualni i društveni pokret koji nije ostao samo u granicama zapadne Europe, nego je svoje sljedbenike zadobio u južnoj Europi i dalekoj Rusiji. Štoviše, zbornik daje uvid u prošlost i genezu personalističkih ideja, proširuje znanje o suvremenim personalistima i njihovim intelektualnim angažmanima te pruža nadu za budućnost personalističke filozofije na međunarodnoj razini.

Karlo Seke

Krista Mijatović, *Razumijevanje i ostvarenje poslanja kod redovnica u Hrvatskoj danas*. Zagreb: Glas Koncila, 2019, 376 str.

Redovnice stoljećima znakovito oblikuju crkveni i društveni život u Hrvatskoj na mnogim područjima i razinama. Prisutnost i djelovanje ženskih redovničkih zajednica posebno se razgranalo u 19. i 20. stoljeću dolaskom redovnica različitih družbi iz drugih zemalja Europe ili osnivanjem novih zajednica na tlu Hrvatske. U teškim razdobljima života puka i zemlje redovnice su dale pečat mjestu u koje su došle i vremenu koje su oblikovale prepoznatljivim karizmama svojih zajednica te osobnim angažmanom i darovima svake pojedine. Život i djelovanje ženskih redovničkih zajednica s jedne strane odražava opću sliku Katoličke crkve određenoga konteksta. No, s druge strane redovnice su i nositeljice obnove mjesnih Crkava, što je bilo osobito vidljivo nakon Drugoga vatikanskoga koncila. Međunarodno otvaranje i povezivanje Hrvatske sa svijetom nakon sloma komunističkoga režima 1990. godine otvorilo je i redovnicama nove perspektive. U promijenjenim društvenim i crkvenim okolnostima redovnice u Hrvatskoj traže novu orijentaciju i pozicioniranje, čemu svjedoči i knjiga s. Kriste (Jasne) Mijatović. Riječ je o objavljenj doktorskoj disertaciji koja je napisana pod mentorskim vodstvom autorice ovih redaka i obranjena na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Knjiga istodobno pruža uvid u stanje ženskih redovničkih zajednica u Hrvatskoj, uključujući postojeće trendove, mogućnosti, potrebe i perspektive.

Tema je ove publikacije redovnički život koji se promatra s gledišta poslanja i usredotočuje na redovnice u Hrvatskoj, poglavito redovnice apostolskoga usmjerenja. U znanstvenoj literaturi

na hrvatskom jeziku ta je tema gotovo posve neistražena: literatura o teologiji posvećenoga života prilično je oskudna, a jedva ima empirijskih ispitivanja kojima su predmet redovnice i ženske redovničke zajednice u Hrvatskoj. Znanstveni doprinos djela mjeri se u odnosu na njegovu izvornost, postavljeni teorijski i hipotetski okvir te provedeno kvantitativno empirijsko istraživanje.

Knjiga se sastoji od pet poglavlja, svrstanih u dva glavna dijela, kojima odgovara i primijenjena istraživačka metodologija: sustavno teorijska i empirijska. U teorijskom dijelu autorica se usredotočuje na pojam poslanja redovničkoga života te u prvom poglavlju iznosi teologalno, trinitarno–ekleziološko razumijevanje i utemeljenje poslanja posvećenoga života kao kategorije bitka, koja je izravno povezana s teološkim pojmovima *missio Dei* i *missio ecclesiae*. Na temelju uvida u noviju literaturu objavljenu pretežito na engleskom jeziku i na tragu novijih teoloških interpretacija, autorica pokazuje kako se poslanje danas promatra kao kristalizator svih dimenzija redovničkoga identiteta i života. Tu se, prema njezinim izvodi-ma, mogu identificirati četiri različite, a opet neodvojive dimenzije poslanja: molitvena, svjedočka, pashalna i djelatna. Taj teorijski okvir autorica u drugom poglavlju utemeljuje na rezultatima analize koncilskih i pokoncilskih crkvenih dokumenata o posvećenom životu te pravila i konstitucija redovničkih zajednica, poglavito onih sa sjedištem u Hrvatskoj, koje su bile predmet empirijskoga ispitivanja. U svima su prepoznatljive četiri navedene dimenzije poslanja.

Na temelju teorijskoga okvira, autorica se u drugom dijelu rada usmjerava prema empirijskom istraživanju o današnjem razumijevanju i ostvarivanju poslanja kod redovnica u Hrvatskoj. U prvom poglavlju drugoga dijela najprije opisuje društveni i znanstveno–istraži-

vački kontekst, koji je važan za razumijevanje istraživanja, a zatim definira cilj, hipoteze i metodologiju istraživanja. Iz navedenoga čitatelj doznaje da je ispitivanje provedeno među redovnicama iz dvadeset i četiri ženske redovničke zajednice koje imaju sjedište svoje vrhovne ili provincijalne uprave u Hrvatskoj. Ispitanice su različite dobi (od 20 do 93 godine života), obrazovanja (od osnovne škole do doktorata i znanstveno–nastavnih zvanja), radnoga statusa (puno radno vrijeme, nepuno radno vrijeme, volontiranje i dr.) i bave se različitim oblicima djelovanja. Istraživanje je provedeno pomoću dva anketna upitnika, koja su također donesena na kraju knjige, a nadahnuta su sličnim upitnicima za istraživanja koje su provele redovnice u drugim zemljama, poglavito u Sjedinjenim Američkim Državama. Prvim upitnikom prikupljeni su podaci o socio–demografskim obilježjima redovničkih zajednica. Drugim upitnikom ispitani su stavovi redovnica o poslanju posvećenoga života. U drugom poglavlju prikazani su rezultati provedenoga istraživanja, koji su analizirani i interpretirani u svjetlu teorijskoga i hipotetskoga okvira istraživanja. Oni predstavljaju osobito važan doprinos uvidu u razumijevanje i ostvarivanje poslanja kod redovnica u Hrvatskoj danas. U trećem poglavlju dugoga dijela izvlače se zaključci te se ukazuje na značenje istraživanja za budućnost. Osim korpusa, knjiga sadrži uvod i zaključak te pripadajuće priloge. Knjiga je napisana znanstvenim, ali razumljivim jezikom i stilom. Uz diskurzivni tekst, autorica u tablicama i grafikonima donosi brojne empirijski istražene i obrađene podatke i analize. Takvi prikazi olakšavaju preglednost i razumijevanje sadržaja djela.

Autoričino kvantitativno istraživanje provedeno 2017. godine urodilo je ponajprije prikupljanjem relevantnih podataka o dvadeset i četiri redovničke

zajednice čija se vrhovna ili provincijalna uprava nalazi u Hrvatskoj, a zatim dobivanjem izvornih mišljenja i stavova redovnica o razumijevanju i življenju poslanja te odnosa redovnica prema pojedinim dimenzijama poslanja. Rezultati istraživanja, kao plod prvoga sustavnijega prikaza fenomena redovničkoga poslanja na hrvatskom jeziku te egzaktnoga empirijskog uvida u mišljenja i stavove redovnica u Hrvatskoj, bolje osvjetljuju sadašnje stanje ženskih redovničkih zajednica u Hrvatskoj, ali imaju značajne reperkusije i u perspektivi budućnosti. Predstavljeni rezultati empirijskoga istraživanja otkrivaju brojne zanimljivosti i bogato su nalazište za razne teme, promišljanja i daljnja istraživanja: s obzirom na kretanje broja redovnica, starosnu dob, obrazovnu strukturu, područja djelovanja, razumijevanje i ostvarivanje poslanja i karizme na osobnoj i zajedničkoj razini, razloge napuštanja nekih oblika djelovanja i preuzimanja drugih, problematiku povezivanja različitih dimenzija redovničkoga poslanja i života, suradnju s drugim crkvenim i društvenim subjektima, izazove s kojima se redovnice danas susreću i pitanja koja si postavljaju. Istraživanje će zacijelo biti referentnom točkom kako za buduća istraživanja tako i za interne rasprave i strateška usmjerenja u pojedinim redovničkim zajednicama.

Knjiga pokazuje opseg i nijansiranost društvenoga značenja života i djelovanja redovnica u Hrvatskoj, iznosi na vidjelo njihovu stvarnost kao jedan od segmenata ženske prisutnosti u Crkvi i crkvene prisutnosti u društvu te će zasigurno pobuditi zanimanje za daljnjim istraživanjima na tom području. Djelo je namijenjeno svima koje zanima teorijski i empirijski utemeljen uvid u današnje razumijevanje i življenje poslanja kod redovnica u Hrvatskoj. To su ne samo redovničke i crkvene ustanove,

nego i sve društvene ustanove koje se bave istraživanjima o ženama, o društvenom doprinosu Crkve, o promjenama u razumijevanju i vršenju poslanja kod redovnica, o odnosu Crkve i društva te čimbenicima koji na njih utječu.

Ana Thea Filipović

Mario Grčević, *Ime »Hrvat« u etnogenezi južnih Slavena*. Zagreb i Dubrovnik: Sveučilište u Zagrebu Hrvatski studiji i Matica hrvatska, 2019, 291 str.

Mario Grčević, redoviti profesor Fakulteta hrvatskih studija, napisao je knjigu koja popunjava jednu prazninu i omogućava hrvatskoj akademskoj zajednici koja se bavi identitetskim pitanjima jedan sveobuhvatan pogled na etnonim *Hrvat* i druge probleme koji se povezuju s tom temom. Riječ je o djelu *Ime »Hrvat« u etnogenezi južnih Slavena* objavljenoj 2019. godine, čije su objavljivanje ostvarila dva nakladnika: Fakultet hrvatskih studija (tada još Hrvatski studiji) Sveučilišta u Zagrebu i Ogranak Matice hrvatske u Dubrovniku. Matica hrvatska svakako je jedna od najvažnijih hrvatskih kulturnih institucija od njezina osnivanja sredinom 19. stoljeća, a Fakultet hrvatskih studija visoko je učilište s velikom produkcijom znanstvenih i stručnih publikacija. Kada takva dva ugledna nakladnika stanu iza znanstvenoga djela, znak je to da je riječ o važnom istraživačkom ostvarenju. Knjiga je objavljena u biblioteci Croaticum, a uredila ju je Slavica Stojan.

Znanstvenu važnost i relevantnost knjige potvrdili su recenzenti Stjepan Ćosić i Dubravka Sesar, a njezinu vrijednost uvidjele su i institucije, pa su objavljivanje knjige potpomogli Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Grad Dubrovnik i Ministarstvo znanosti i obrazovanja.